

BRONNEN INTERNATIONALE BESCHERMING VAN DE RECHTEN VAN DE MENS

Editors

Paul De Hert (Vrije Universiteit Brussel)

Kristin Henrard (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Redactieraad

Paul De Hert (Vrije Universiteit Brussel)

Kristin Henrard (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Karen Van Laethem (Vrije Universiteit Brussel)

Stefaan Smis (Vrije Universiteit Brussel)

Koen De Feyter (Universiteit Antwerpen)

Stephan Parmentier (K.U.Leuven)

BRONNEN INTERNATIONALE
BESCHERMING VAN DE
RECHTEN VAN DE MENS

Paul DE HERT en Kristin HENRARD (eds.)

Karen VAN LAETHEM
Stefaan SMIS
Koen DE FEYTER
Stephan PARMENTIER

intersentia

Antwerpen – Oxford

Bronnen internationale bescherming van de rechten van de mens

Paul De Hert en Kristin Henrard (eds.)

Karen Van Laethem, Stefaan Smis, Koen De Feyter en Stephan Parmentier

© 2010 Intersentia
Antwerpen – Oxford
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0040-7

D/2010/7849/39

NUR 828

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Dit boek omvat een selectie van de voornaamste bronnen van het mensenrechten-recht. De keuze is tot stand gekomen op basis van het onderwijs over de Internationale Bescherming voor de Rechten van de Mens aan de Vrije Universiteit Brussel en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Deze codex werd samengesteld door een interuniversitaire redactie bestaande uit: Paul De Hert, Kristin Hendard, Karen Van Laethem, Stefaan Smis, Koen De Feyter en Stephan Parmentier.

Het boek wil via een verzorgde wetenschappelijke editie voorzien in de onderwijsnoden van alle hier genoemden, wat verklaart waarom bepaalde bronnen waarvan een Nederlandstalige versie beschikbaar is, in het Nederlands worden afgedrukt en waarom voor de Franse Grondwet ten behoeve van de studenten uit Nederland gekozen is voor een Engelstalige versie.

Het is evident dat teksten die grondrechten bevatten in het Nederlands beschikbaar zijn. Toch moet vastgesteld worden dat van veel bronmateriaal tot stand gekomen voor het Internettijdperk, geen Nederlandse versie beschikbaar is. De auteurs van voorliggend bronnenboek hebben zich binnen hun grenzen ingespannen om de Nederlandse vertaling te bekomen door het overtypen van sommige (niet alle) vertalingen verschenen in oudere edities van het *Belgisch Staatsblad* en het Nederlandse *Tractatenblad*. Vastgesteld moet evenwel worden dat niet al het geselecteerde bronnenmateriaal in het Nederlands beschikbaar is, hetzij omdat bepaalde verdragen noch België, noch door Nederland zijn geratificeerd, hetzij omdat het gaat om bronnenmateriaal zoals (experten)verklaringen dat alleen in één van de grote wereldtalen bestaat.

Het bronnenboek is opgedeeld in zeven delen. Voor de overzichtelijkheid zijn in de langere delen van het bronnenboek enkele ruwe thematische opdelingen gemaakt: *Algemeen, Discriminatie en slavernij, Minderheden en autochtone volkeren, Persoonsgebonden aangelegenheden en privacy, Vluchtelingen en Staatlozen, Administratie van justitie, Humanitair recht, Vrede en ontwikkeling, Foltering, Toezichtmechanismen* enz. De trefwoorden geven ten dele de aandachtspunten aan de betrokken docenten. In de kleinere delen van het bronnenboek is afgezien van opsplitsingen omdat het probleem van de overzichtelijkheid zich niet stelt.

Dit bronnenboek bevat een verkorte inhoudsopgave en een chronologisch register. De ervaring zal uitwijzen of in volgende edities werk moet gemaakt worden van een meer gedetailleerde inhoudsopgave en een trefwoordenregister. In afwachting geloven wij dat de gebruiker zijn weg zal vinden in dit bronnenboek via de inhoudsopgave en via het chronologisch register dat op het einde van dit bronnenboek is opgenomen.

Het thematisch opdelen van bronnen is, zo geloven wij, niet altijd ideaal. Zo bevatten meerdere verdragen tegelijkertijd thematische informatie en informatie over toezicht. Opsplitsen lijkt ons geen goede optie. Intuïtie ontwikkelen en vertrouwdheid met het bronnenmateriaal door gebruik lijken ons beloftevoller.

Zoals gezegd, bevat het bronnenboek zeven delen. Deel I bevat het historische bronnenmateriaal van het mensenrechten-recht, te beginnen met de Magna Charta uit 1215. In Deel II zijn de belangrijkste teksten van het internationale rechtssysteem opgenomen (respectievelijk de Verenigde Naties, de Internationale Arbeidsorganisatie en de Internationale Commissie voor Juristen). Deel III en Deel IV bevatten bronteksten uit regionale beschermingssystemen, respectievelijk het Europese en de bestaande buiten-Europese systemen. Deel V en VI bevatten basisteksten uit België en Nederland. Deel VII bevat een weergave van de Duitse, Franse, Amerikaanse Grondwet en de Britse Human Rights Act.

De opmaak van de teksten valt onder de verantwoordelijkheid van de auteurs. Elke bron wordt ingeleid met de naam, de goedkeurende instantie en de goedkeuringsdatum, een vindplaats (doorgaans digitaal) en af ten toe een korte bibliografische commentaar.

Dan volgt de tekst zelf, doorgaans bestaande uit een aanhef gevolgd door bepalingen. Deze bepalingen worden doorgaans aangeduid met een letter of met een cijfer, met ‘artikel’, ‘principe’, ‘section’, ‘paragraaf’ of ‘amendement’, al dan niet onderverdeeld in ‘hoofdstukken’, ‘delen’, of ‘afdelingen’. De lezer en gebruiker zal zich vertrouwd moeten maken met een grote verscheidenheid aan redactiestijlen. De auteurs hebben deze verscheidenheid zo veel als mogelijk gerespecteerd. Aanduidingen van bepalingen worden in vet afgedrukt, alsmede de titels. Hoofdstukken en afdelingen worden schuin gedrukt.

In het bronnenmateriaal van de Europese Unie staan voetnoten. Deze werden weggelaten. Via de verwijzing naar de originele digitale vindplaats kan de tekst van deze voetnoten immers achterhaald worden. Waar mogelijk wordt verwezen naar de vindplaats in het

Belgisch Staatsblad en voor Nederland in het *Tractatenblad* of in de *Staatscourant*. Ontbreekt een verwijzing naar hetzij het *Staatsblad* dan heeft België het bewuste verdrag niet omgezet in het Belgisch recht. Idem dito voor Nederland wanneer geen melding gemaakt wordt van een vindplaats in het *Tractatenblad*. Als er meerdere verwijzingen zijn naar het *Tractatenblad*, dan verwijst de oudste naar de vindplaats van de vertaling en de meest recente naar de vindplaats van een recente aanvulling of wijziging.

Bij het opstellen van dit bronnenboek hebben we ten dele gekeken naar Olivier De Schutter’s, Françoise Tulkens’ en Sébastien Van Drooghenbroeck’s *Code de droit international des droits de l’homme* (Les collections Bruylant, nr. 4, 2005, 851p.) en Jan Wouters’ *Bronnen van internationaal recht* (Intersentia, 1e druk, 2004, 962 blz.) als modellen voor respectievelijk de inhoud en de opmaak.

Stippen we aan wat de inhoud betreft dat de Ontwerp Grondwet voor de Europese Unie niet is opgenomen, evenmin als de *Asia Pacific Declaration* en overzichten van ratificaties.

De definitieve opmaak valt onder de verantwoordelijkheid van Intersentia, de uitgeverij die bereid is gevonden deze bundeling uit te brengen.

We horen graag suggesties en opmerkingen over foutjes die, ondanks vele zorg, onvermijdelijk zijn binnengeslopen.

De editors,
Paul De Hert & Kristin Henrard
December 2010

INHOUD

DEEL I. HISTORISCHE TEKSTEN

– Magna Carta, opgemaakt te Runnymede (Windsor), 15 juni 1215	3
– Act Declaring the Rights and Liberties of the Subject and Settling the Succession of the Crown (Bill of Rights), 13 februari 1688 (oude tijdsdatering)	7
– Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring (Declaration of Independence), opgemaakt te Philadelphia, 4 juli 1776.	10
– Verklaring van de rechten van de mens en van de burger (Déclaration des droits de l’homme et du citoyen), opgemaakt te Parijs, 26 augustus 1789.	12

DEEL II. HET UNIVERSEEL SYSTEEM

A. De Verenigde Naties

Algemeen

– Handvest der Verenigde Naties, opgemaakt te San Francisco, 26 juni 1945	17
– Universele verklaring van de rechten van de mens, opgemaakt te Parijs, 10 december 1948	17
– Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), opgemaakt te New York, 16 december 1966	20
– Eerste facultatief protocol behorend bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (individuele klachtprocedure), opgemaakt te New York, 16 december 1966	28
– Tweede facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten gericht op de afschaffing van de doodstraf, opgemaakt te New York, 15 december 1989	30
– Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR), opgemaakt te New York, 16 december 1966	31
– Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 10 december 2008.	36
– Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, opgemaakt te New York, 10 december 1984.	39
– Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, opgemaakt te New York, 18 december 2002.	46
– Verdrag inzake de rechten van het kind, opgemaakt te New York, 20 november 1989	51
– Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten, opgemaakt te New York, 25 mei 2000.	61
– Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, opgemaakt te New York, 25 mei 2000.	63
– Declaration on the Protection of all Persons from Enforced Disappearance, opgemaakt te New York, 18 december 1992.	67
– Millennium Verklaring van de Verenigde Naties, 8 september 2000.	70

- Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Regard to Human Rights, opgemaakt te New York, 13 augustus 2003 74

Discriminatie en slavernij

- Internationale Overeenkomst betreffende de slavernij en de dwangarbeid, gedaan op 25 september 1926 te Genève, als gewijzigd bij het Protocol tot wijziging van het op 25 september 1926 te Genève ondertekende Verdrag inzake de slavernij, opgemaakt te New York, 23 oktober 1953 78
- Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 2 december 1949 79
- Convention on the Political Rights of Women, 20 december 1952 82
- Aanvullend Verdrag inzake de afschaffing van de slavernij, de slavenhandel en met slavernij gelijk te stellen instellingen en praktijken, opgemaakt te Genève, 30 april 1956 83
- Verdrag nopens de bestrijding van discriminatie in het onderwijs, opgemaakt te Parijs, 14 december 1960 86
- Protocol to the Convention against Discrimination in Education Instituting a Conciliation and Good offices Commission to be Responsible for Seeking the Settlement of any Disputes which may arise between States Parties, opgemaakt te Parijs, 10 december 1962 89
- Internationaal verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, opgemaakt te New York, 21 december 1965 92
- Declaration on the Rights of Disabled Persons, 9 december 1975 98
- Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York, 18 december 1979 99
- Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York, 6 oktober 1999 105
- Internationale Conventie ter bescherming van de rechten van arbeidsmigranten en hun gezin, 18 december 1990 107
- Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap en bijhorend Facultatief Protocol opgemaakt te New York, 13 december 2006 124

Minderheden en autochtone volkeren

- Declaration on the Rights of Persons belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, 18 december 1992 137
- Declaration on the Rights of the Indigenous Peoples, 13 september 2007 138

Persoonsgebonden aangelegenheden en privacy

- Convention on the International Right of Correction, opgemaakt te New York, 16 december 1952. . 143
- Verdrag inzake de huwelijks toestemming, de minimum-leeftijd waarop een huwelijk mag worden aangegaan en de registratie van huwelijken, opgemaakt te New York, 7 november 1962 145
- Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files, 14 december 1990 147

Vluchtelingen en Staatlozen

- Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, 14 december 1950. . 148
- Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (verdrag van Genève), opgemaakt te New York, 28 juli 1951 151

– Protocol bij het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, opgemaakt te New York, 31 januari 1967.....	157
– Verdrag betreffende de status van staatlozen, opgemaakt te New York, 28 september 1954.....	159
– Declaration on Territorial Asylum, 14 december 1967.....	164
– Declaration on the Human Rights of Individuals who are not Nationals of the Country in which they Live, 13 december 1985.....	165
<i>Administratie van justitie</i>	
– Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 30 augustus 1955.....	166
– Basic Principles on the Independence of the Judiciary, 29 november 1985.....	174
– Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions, 24 mei 1989.....	176
<i>Humanitair recht</i>	
– Verdrag inzake de voorkoming en bestraffing van genocide, opgemaakt te Parijs, 9 december 1948..	178
– Verdragen van Genève (“Rode Kruis”-verdragen), 12 augustus 1949.....	179
– Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde en Bijlagen (GCI), 12 augustus 1949.....	180
– Verdrag van Genève betreffende de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee en Bijlagen (GCII), 12 augustus 1949.....	182
– Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen en Bijlagen (GCIII), 12 augustus 1949.....	182
– Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd en Bijlagen (GCIV), 12 augustus 1949.....	185
– Aanvullend Protocol bij de Conventies van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van internationale gewapende conflicten (Protocol I), 8 juni 1977.....	188
– Aanvullend Protocol bij de Conventies van Genève van 12 augustus 1949 inzake de bescherming van de slachtoffers van niet-internationale gewapende conflicten (Protocol II), 8 juni 1977.....	199
<i>Vrede en ontwikkeling</i>	
– Declaration on the Right of Peoples to Peace, 12 november 1984.....	202
– Declaration on the Right to Development, 4 december 1986.....	202
<i>Verenigde Naties: toezichtmechanismen</i>	
– Economic and Social Council Resolution 1235 (XLII), opgemaakt te New York, 6 juni 1967.....	204
– High Commissioner for the Promotion and Protection of all Human Rights, 20 december 1993.....	205
– Statuut inzake het Internationale Strafgerechtshof, opgemaakt te Rome, 17 juli 1998.....	206
– Procedure for Dealing with Communications concerning Human Rights, 16 juni 2000.....	242
– Human Rights Council-Resolutie, opgemaakt te New York, 15 maart 2006.....	244
– Institution-building of the United Nations Human Rights Council, opgemaakt te New York, 18 juni 2007.....	246

B. De Internationale Arbeidsorganisatie (IAO)

Algemeen

- Verklaring betreffende de doeleinden van de Internationale Arbeidsorganisatie, opgemaakt te Philadelphia, 10 mei 1944. 257
- Verklaring van de IAO inzake de fundamentele principes en rechten op het werk, opgemaakt te Genève, 19 juni 1998. 258

Specifieke verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie

- Convention (No. 29) concerning Forced Labour, 28 juni 1930. 260
- Convention (No. 87) concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize, 9 juli 1948 265
- Verdrag (nr. 98) betreffende de toepassing van de grondbeginselen van het recht van organisatie en collectief overleg, 1 juli 1949 267
- Verdrag (nr. 100) betreffende gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke arbeidskrachten voor arbeid van gelijke waarde, 29 juni 1951 269
- Convention (No. 105) concerning the Abolition of Forced Labour, 25 juni 1957 271
- Convention (No. 111) concerning Discrimination in Respect of Employment and Occupation, 25 juni 1958 272
- Verdrag (nr. 138) betreffende de minimumleeftijd voor toelating tot het arbeidsproces, 26 juni 1973 274
- Verdrag (nr. 154) betreffende de bevordering van het collectief overleg, 19 juni 1981 277
- Verdrag (nr. 169) betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen, 27 juni 1981 279
- Verdrag (nr. 182) betreffende het verbod op en de onmiddellijke actie voor de uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid, 17 juni 1999 285
- Verdrag (nr. 183) inzake de herziening van het verdrag betreffende de bescherming van het moederschap, 15 juni 2000 287

C. The International Commission of Jurists (ICJ)

Administratie van justitie

- The ICJ Declaration on Upholding Human Rights and the Rule of Law in Combating Terrorism, opgemaakt te Berlijn (The Berlin Declaration), 28 augustus 2004 290

DEEL III. HET EUROPEES SYSTEEM

A. De Raad van Europa

Algemeen

- Verdrag tot oprichting van de Raad van Europa, opgemaakt te Londen, 5 mei 1949 295
- Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, opgemaakt te Rome, 4 november 1950 300
- Protocol 1 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, opgemaakt te Parijs, 20 maart 1952 306

– Protocol 4 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, tot het waarborgen van bepaalde rechten en vrijheden die niet reeds in het verdrag en in het eerste Protocol daarbij zijn opgenomen, opgemaakt te Straatsburg, 16 september 1963.	307
– Protocol 6 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, opgemaakt te Straatsburg, 28 april 1983.	308
– Protocol 7 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, opgemaakt te Straatsburg, 22 november 1984.	309
– Protocol 12 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, opgemaakt te Rome, 4 november 2000.	311
– Protocol 13 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens van de fundamentele vrijheden, inzake de afschaffing van de doodstraf onder alle omstandigheden, opgemaakt te Vilnius, 3 mei 2002.	312
– Protocol 14 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, betreffende wijziging van het controlesysteem van het Verdrag, opgemaakt te Straatsburg, 13 mei 2004.	313
– Protocol 14bis bij het Europees Verdrag inzake de bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, opgemaakt te Straatsburg, 27 mei 2009.	315
– Europees Sociaal Handvest, opgemaakt te Turijn, 18 oktober 1961.	317
– Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest, opgemaakt te Straatsburg, 5 mei 1988 . . .	324
– Protocol tot wijziging van het Europees Sociaal Handvest, opgemaakt te Turijn, 21 oktober 1991. . .	327
– Aanvullend Protocol bij het Europees Sociaal Handvest tot invoering van een systeem voor collectieve klachten, opgemaakt te Straatsburg, 9 november 1995	329
– Herzien Europees Sociaal Handvest en Bijlage, opgemaakt te Straatsburg, 3 mei 1996.	331
<i>Foltering</i>	
– Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, opgemaakt te Straatsburg, 26 november 1987.	344
– Protocol 1 bij het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, opgemaakt te Straatsburg, 4 november 1993	346
– Protocol 2 bij het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, opgemaakt te Straatsburg, 4 november 1993	347
<i>Privacy</i>	
– Verdrag tot bescherming van personen ten opzichte van de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, opgemaakt te Straatsburg, 28 januari 1981.	348
– Aanvullend Protocol bij het Verdrag tot bescherming van personen met betrekking tot de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, betreffende toezichthoudende autoriteiten en grensoverschrijdend verkeer van gegevens, opgemaakt te Straatsburg, 8 november 2001	352
<i>Minderheden</i>	
– Europees Handvest voor regionale en minderheidstalen, opgemaakt te Straatsburg, 5 november 1992	353
– Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden, opgemaakt te Straatsburg, 1 februari 1995.	361

Raad van Europa: toezichtmechanismen

– Europees vestigingsverdrag, opgemaakt te Parijs, 13 december 1955.	365
– European Convention on the Exercise of Children’s Rights, opgemaakt te Straatsburg, 25 januari 1996	371
– Resolution on the Council of Europe Commissioner for Human Rights, opgemaakt te Straatsburg, 7 mei 1999.	375
– Richtlijnen betreffende de rechten van de mens en de bestrijding van het terrorisme, 11 juli 2002	376
– Rules of Procedure, opgemaakt te Straatsburg, 29 juni 2009.	379

B. Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)

Algemeen

– Slotakte van Helsinki, 1 augustus 1975	401
– Handvest voor een Nieuw Europa, opgemaakt te Parijs, 19-21 november 1990	407
– Document on the Human Dimension, opgemaakt te Kopenhagen, 23 juni 1990.	414
– The Challenges of Change, opgemaakt te Helsinki, 10 juli 1992.	415

Minderheden

– Recommendations regarding the Education Rights of National Minorities, opgemaakt te Den Haag, 1 oktober 1996	430
– Recommendations regarding the Linguistic Rights of National Minorities, opgemaakt te Oslo, 1 februari 1998.	432
– Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life, opgemaakt te Lund, 1 september 1999.	434
– Guidelines on the Use of Minority Languages in the Broadcast Media, opgemaakt te Den Haag, 10 oktober 2003.	436
– Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies, opgemaakt te Den Haag, 9 februari 2006	438
– Bolzano/Bozen Recommendations on National Minorities in Inter-state Relations, opgemaakt te Den Haag, 2 oktober 2008.	440

C. Europese Unie

Algemeen

– EG-Richtsnoeren voor erkenning van Nieuwe Staten in Oost-Europa en de Sovjet-Unie, 16 december 1991.	441
– EG gemeenschappelijke verklaring over Joegoslavië, opgemaakt te Den Haag en te Brussel, 16 december 1991.	442
– Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, opgemaakt te Nice, 7 december 2000.	442

Discriminatie

– Richtlijn 2000/43/EG houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming, opgemaakt te Luxemburg, 29 juni 2000	447
--	-----

– Richtlijn 2000/78/EG tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, opgemaakt te Brussel, 27 november 2000	451
– Richtlijn 2002/73/EG tot wijziging van Richtlijn 76/207/EEG van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen, en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, 23 september 2002	457
– Richtlijn 2004/113/EG houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten, opgemaakt te Brussel, 13 december 2004	462
– Richtlijn 2006/54/EG betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep, opgemaakt te Straatsburg, 5 juli 2006	467

Privacy

– Richtlijn 95/46/EG betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, opgemaakt te Luxemburg, 24 oktober 1995.	476
– Richtlijn 2002/58/EG betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie), opgemaakt te Brussel, 12 juli 2002	490
– Richtlijn 2006/24/EG betreffende de bewaring van gegevens die zijn gegenereerd of verwerkt in verband met het aanbieden van openbaar beschikbare elektronische communicatiediensten of van openbare communicatienetwerken en tot wijziging van Richtlijn 2002/58/EG, opgemaakt te Straatsburg, 15 maart 2006.	500
– Kaderbesluit 2008/977/JBZ over de bescherming van persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van de politieële en justitieële samenwerking in strafzaken, opgemaakt te Brussel, 27 november 2008	506

Vluchtelingen

– Richtlijn 2001/55/EG betreffende de minimumnormen voor het verlenen van tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom van ontheemden en maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanningen van de lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen, opgemaakt te Brussel, 20 juli 2001.	515
– Richtlijn 2003/9/EG inzake minimumnormen voor de receptie van asielzoekers, opgesteld te Brussel, 27 januari 2003	522
– Verordening (EG) 343/2003 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke Lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend, opgemaakt te Brussel, 18 februari 2003.	528
– Richtlijn 2004/83/EG inzake minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die anderszins internationale bescherming behoeft, en de inhoud van de verleende bescherming, opgemaakt te Brussel, 29 april 2004.	536
– Richtlijn 2005/85/EC betreffende minimumnormen voor de procedures in de Lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus, opgemaakt te Brussel, 1 december 2005.	546

Europese Unie: toezichtmechanismen

– Verordening (EG) 168/2007 tot oprichting van een Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten, opgemaakt te Brussel, 15 februari 2007	561
– Besluit (2008/203/EG) tot uitvoering van verordening (EG) 168/2007, wat de vaststelling van een meerjarenkader voor het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten voor 2007-2012 betreft, opgemaakt te Brussel, 28 februari 2008	572

- Overeenkomst inzake samenwerking tussen het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten en de Raad van Europa, opgemaakt te Straatsburg, 18 juni 2008 573

DEEL IV. ANDERE REGIONALE SYSTEMEN

A. Interamerikaans systeem

- Inter-American Declaration of the Rights and Duties of Man, opgemaakt te Bogotá, 2 mei 1948 . . . 579
- Inter-American Convention on the Granting of Civil Rights to Women, opgemaakt te Bogotá, 2 mei 1948 581
- Inter-American Convention on the Granting of Political Rights to Women, opgemaakt te Bogotá, 2 mei 1948 581
- Inter-American Convention on Human Rights, opgemaakt te San José, 22 november 1969. 582
- Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social and Cultural Rights, opgemaakt te San Salvador, 17 november 1988. 592
- Additional Protocol to the American Convention on Human Rights to Abolish the Death Penalty, opgemaakt te Asuncion (Paraguay), 8 juni 1990 596
- Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture, opgemaakt te Cartagena (Colombia), 9 december 1985 596
- Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women, opgemaakt te Belém do Pará (Brazilië), 9 juni 1994 598
- Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons, opgemaakt te Belém do Pará (Brazilië), 9 juni 1994. 601
- Inter-American Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Persons with Disabilities, opgemaakt te Ciudad Guatemala (Guatemala), 7 juni 1999. 604

B. Het Afrikaanse systeem

Algemeen

- Constitutive Act of the African Union, opgemaakt te Lomé (Togo), 11 juli 2000. 606

Specifiek

- Convention governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa, opgemaakt te Addis-Ababa (Ethiopië), 10 september 1969. 611
- African Charter on Human and Peoples' Rights (Banjul Charter), opgemaakt te Nairobi (Kenya), 27 juni 1981. 613
- African Charter on the Rights and Welfare of the Child, opgemaakt te Addis Ababa, 11 juli 1990 . . . 619
- Protocol to the African Charter on Rights of Women in Africa, opgemaakt te Maputo (Mozambique), 11 juli 2003 626

Afrikaanse Unie: toezichtsmechanismen

- Rules of Procedure of the African Commission on Human and Peoples' Rights, opgemaakt te Praia (Cape Verde), 6 oktober 1995. 632
- Protocol to the African Charter on the Establishment of the African Court on Human and Peoples' Rights, opgemaakt te Addis Ababa, 8 juni 1998. 643

C. Overige systemen

- Cairo Declaration on Human Rights in Islam, opgemaakt te Caïro, 5 augustus 1990. 646
- Arab Charter on Human Rights, opgemaakt te Caïro, 22 mei 2004. 648
- Bangkok Declaration on Human Rights, opgemaakt te Bangkok, 7 april 1993. 655

DEEL V. HET BELGISCHE SYSTEEM*Algemeen*

- Gecoördineerde Grondwet, 17 februari 1994 661

Specifiek

- Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, 15 december 1980. 663
- Wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, 30 juli 1981. 691
- Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, 8 december 1992. 699
- Wet ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 10 mei 2007 714

DEEL VI. HET NEDERLANDSE SYSTEEM*Algemeen*

- Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, 24 augustus 1815. 729

Specifiek

- Wet houdende algemene regels ter bescherming tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat (algemene wet gelijke behandeling), opgemaakt te 's-Gravenhage, 2 maart 1994. 730
- Wet houdende regels inzake de bescherming van persoonsgegevens (Wet bescherming persoonsgegevens), opgemaakt te 's-Gravenhage, 6 juli 2000. 735
- Wet tot algehele herziening van de vreemdelingenwet (Vreemdelingenwet 2000), opgemaakt te 's-Gravenhage, 23 november 2000 747

DEEL VII. DE SYSTEMEN IN ENKELE WESTERSE LANDEN

- United States Constitution, opgemaakt te Philadelphia (Pennsylvania), 17 september 1787 771
- French Constitution, 4 oktober 1958. 778
- Basic Law for the Federal Republic of Germany (Grundgesetz), 23 mei 1949 788
- The Human Rights Act, 9 november 1998. 798

- CHRONOLOGISCH REGISTER. 805

